
Nad slovami sv. Ignáca Brjančaninova

Pole 3

Miron Kerul'-Kmec

Miron Kerul'-Kmec

Nad slovami sv. Ignáca Brjančaninova

Pole 3

2021

© **Miron Kerul'-Kmec**

Nad slovami sv. Ignáca Brjančaninova : Pole 3

Vydavateľ: FILOKALIA

Jazyková korektúra

Mgr. Annamária Vlkovičová

Návrh obálky a grafická úprava

Štefan Kerul'-Kmec ml.

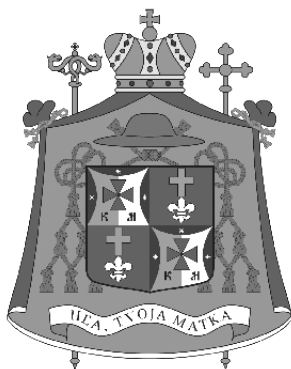
Ikona sv. Ignáca Brjančaninova

Miron Kerul'-Kmec ml.

ISBN 978-80-973860-7-8

Venované
*vladykovi **Milanovi Chauturovi** CSsR*
z vd'aky a úcty za veľký príklad
horlivého a statočného
pastiera Božieho ľudu.

Foto: Byzantinos

Úvod

Čas pandémie, ktorý nás všetkých prekvapil, zapríčinil, že v mnohých prípadoch pri myšlienkach o našom živote sme zmenili priority. Možno nikdy predtým sme tak často a tak nástoľčivo nedávali Bohu a seba otázky: Aký je to čas v našom živote, ktorý teraz prežívame? Ako mu porozumieť? Možno nikdy predtým sme sa nezamýšľali nad tým, aký je môj duchovný život, aká je moja spiritualita. Duchovní otcovia zdôrazňovali potrebu a nevyhnutnosť rastu v duchovnom živote. Pripomínali, že rastom v duchovnom živote sa mení aj postoj človeka k Bohu.

V byzantskej tradícii existuje mnoho prameňov spirituality. Ide o diela otcov, ktoré už vyšli v našich vydavateľstvách. Do rúk sa nám dostáva tretia časť knihy autora o. Mirona Kerul'-Kmecca Nad slovami sv. Ignáca Brjančaninova. Autor knihy slová svätého Ignáca a svätých Otcov robí prístupným ľuďom tejto doby. Pripomína nám, že žijeme v mylnej predstave, že svojím umom môžeme ovládnuť všetko poznanie. Zároveň ukazuje cestu z toho omylu, keď hovorí o poznaní, ktoré sa nadobúda skúsenosťou praktického a duchovného života.

Nosnou témou tejto tretej časti je pokora. Olivier Clement hovorí, že pokora znamená spojenie viery s každodenným životom. Pokora sa prejavuje schopnosťou všímať si: druhého... (Tři modlitby)

Na obale jednej knihy som čítal nasledovný text: „Začítajte sa a spoznáte príťažlivosť čnostného života i možnosť pri troche dobrej vôle pracovať na jeho dosiahnutí a získať tak zmysluplnosť a krásu života.“

Pozývam čitateľov prejsť spoločnú cestu s o. Mironom v knihe Nad slovami sv. Ignáca Brjančaninova, ktorá môže vniest' nové svetlo a múdrosť pre duchovný život každého z nás a tak viac načerpať z pokladov východnej spirituality.

V Prešove 8.05.2021

ThDr. Miroslav DANCÁK, PhD.

O POKORE

Pokora je evanjeliová čnosť

Ďalšiu kapitolu svätý Ignác Brjančaninov venuje téme pokory. Približuje ju na základe rozhovoru medzi starcom a jeho učeníkom. Nevysvetľuje dôvod zmeny štýlu. Každopádne to nebráni plne vysvetliť danú tému.

Učeník: Čo je pokora?

Starec: Pokora je evanjeliová čnosť, ktorá zjednocuje silu človeka s Kristovým pokojom, ktorý je väčší než ľudské chápanie.

Učeník: Ak je väčší než ľudské chápanie, ako môžeme poznať jeho jestvovanie? Ako môžeme nadobudnúť takúto čnosť, keď ju ani nemôžeme pochopiť?

Starec: Jej jestvovanie poznáme pomocou viery, z evanjelií a prichádzame k jej pochopeniu, čím viac ju skúsenostne nadobúdame. Ale i po jej dosiahnutí ostáva nedostupná.

Učeník: Prečo je to tak?

Starec: Pretože je božská. Pokora je učenie Krista, je to kvalita Krista, je to aktivita Krista. Spasiteľ hovorí: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom“ (Mt 11, 29). Svätý Ján Klimak vysvetľuje tieto slová nasledovne: - Nesmieš sa učiť od anjela, ani od človeka, ale odo „Mňa“, to jest od môjho prevzatia tvojej prirodzenosti a vôle, pretože „som tichý a pokorný srdcom“.

Boží pokoj je začiatkom a okamžitým následkom pokory; je to aktivita pokory a zároveň jej zdroj. Koná v mysli a srdci skrze všemocnú Božiu moc. Táto sila a akcia sú vo svojej podstate nepoznateľné.

Po týchto úvodných slovách môžeme pociťovať určité rozpaky. Nie je jednoduché zmocniť sa chápania pokory podľa definície, ktorá nám bola ponúknutá. Nemusíme sa tým teraz príliš trápiť, pretože uvažo-

vania nad zvyškom kapitoly nám prinesie viac svetla. Ak sme si však uvedomili, že pod pokorou sa skrýva niečo väčšie, než sme si doteraz mysleli, potom tento úvod do témy splnil svoju úlohu. Svätý Ignác Brjančaninov pripomína jeden dôležitý fakt, na ktorý často zabúdame. Žijeme v predstave, že sa môžeme svojím intelektom zmocniť každého poznania. Svätý Ignác nás vyvádza z tohto omylu a hovorí o poznání, ktoré sa nadobúda skúsenosťou praktického duchovného života. A to zvlášť v prípade, keď hovoríme o čnostiach.

Dva prostriedky na dosiahnutie pokory

Učeník: Ako človek dosiahne pokoru?

Starec: Skrze napĺňanie evanjeliových prikázaní a zvlášť skrze modlitbu. Milosťou naplnené pokorné diela spolu s mocou modlitby, ktorá je naplnená milosťou, alebo, lepšie povedané, majú jedno a to isté pôsobenie.

Svätý Ignác Brjančaninov začína pomaly vysvetľovať čnosť pokory. Po úvode, v ktorom síce načrtol tému tejto kapitoly, ale neponúkol jednoduchú a ľahko pochopiteľnú definíciu pokory, svätý Ignác Brjančaninov prichádza so zrozumiteľným poučením, ako nadobudnúť pokoru. Sú potrebné dve veci, ktorých spoločným ovocím je rast v pokore. Prvou je napĺňanie prikázaní a druhou je modlitba.

Znovu tak pripomína, že čnosť nie je niečo, čoho sa môžeme intelektuálne zmocniť. Je to ovocie asketickej aktivity, ktorá prináša nielen zmenu srdca, ale aj stále hlbšie pochopenie čnosti. Aj keď sa nám zdá, že toto pripomenutie je zbytočné, opak je pravdou. Bližší pohľad na kresťanstvo v západnej civilizácii nám ukazuje, že bolo infikované príklonom k intelektuálnemu prístupu k viere a duchovnému životu. Nebolo by na tom nič zlé, ak by to nebolo spojené so zanedbaním pestovania duchovnej skúsenosti, ktorá sa rodí z praktizovania asketického života. Takto sa často stáva, že človek vie o pokore veľmi veľa

z kníh, môže o nej veľa rozprávať a uznávať jej veľkú hodnotu, pritom však môže úplne chybať v jeho srdci. Intelektuálne poznanie ho však natoľko naplní uspokojením, že ani nepomyslí, nehľadá a ani sa neusiluje o skutočné naplnenie tejto čnosti.

Ak si toto nebudeme uvedomovať, potom nás intelekt bude nútiť zaujať nejakú pózu, ktorá v súlade s naším poznaním by bola vyjadrením pokory. Takúto pózu naši blížni rýchlo odhalia ako falošnú. A ak je to také zreteľné pre ľudí, aké zreteľné je to potom pre Boha, ktorý pozná ľudské srdcia?

Cesty na dosiahnutie pokory 1

Učeník: Prosím, opíš mi detailne obe cesty na dosiahnutie pokory.

Starec: Obe cesty sú opísané v učení svätých otcov. Svätý Ján Klimak hovorí, že iba tí, ktorí sú vedení Božím Duchom, môžu správne hovoriť o pokore, zatiaľ čo svätý Izák Sýrsky hovorí, že Svätý Duch mysticky učí človeka pokore, ak sa pripravil pre takéto poučenie. My, ktorí sme pozbierali omrvinky, padnúce z duchovného slávnostného stola svätých otcov, prijali sme iba úbohé pochopenie pokory. Pokúšame sa k nemu prebojovať, zatiaľ čo v tom istom čase sa pokúšame predat túto neoceniteľnú tradíciu otcov tým, ktorí sa pýtajú. Je úplne správne nazývať naše pochopenie, ktoré sme od nich prijali, omrvinkami – pretože jeho plnosť je daná iba tomu, kto nadobudol Krista samého.

Môžeme byť trochu sklamaní týmto úvodom, ktorý predchádza odpovedi na otázku učeníka. Súčasná doba nás formuje, aby sme rýchlo prijímali informácie, a používa pritom čo najstručnejšiu formu. Sociálne médiá sú toho príkladom. Dokonca aj listy už boli nahradené stručnými SMS-kami. Niet divu, že aj v duchovnej oblasti očakávame podobnú stručnosť na získanie požadovanej informácie. Pravdou však je, že život je príliš komplexný na to, aby sa vážne témy dali komunikovať niekoľkými vetami. Kto sa o to pokúša, uviazne

na plytčine priemerného alebo veľakrát i nesprávneho poznania. V duchovných otázkach to platí niekoľkonásobne.

Starec odpovedá na otázku, ako nadobudnúť pokoru, pripomenutím, že toto pochopenie nie je možné získať jednoduchým odovzdaním informácie. Správne pochopenie pokory prichádza, keď sa človek čnostným životom otvára pôsobeniu Svätého Ducha. Prostriedky pre čnostný život sa dajú opísať, ale až ich uskutočňovanie prináša plné pochopenie. Túto duchovnú zákonitosť starec pripomína učeníkovi skôr, než pristupuje k samotnej odpovedi. A je to pripomenutie aj pre nás, ktorí uvažujeme nad jeho slovami. Ak usilujeme len o nejakú intelektuálnu znalosť pokory, naše pochopenie bude veľmi povrchné. Ale ak nás jeho slová inšpirujú k praktickému uskutočňovaniu jeho rád, budeme pomaly rásť v stále hlbšom chápaní tejto čnosti. Tento rast však nebude výsledkom aktivity našej mysle, ale pôsobenia Božieho Ducha.

Cesty na dosiahnutie pokory 2

Svätý Ignác Brjančaninov pokračuje v odpovedi na otázku, ako dosiahnuť pokoru. Pripomína slová abbu Doroteja:

„Pokora sa prirodzene formuje v duši ako výsledok života podľa prikázaní evanjelia... Tu máš rovnaký proces ako pri učení vied alebo umenia medicíny. Keď sa niekto naučí veľmi dobre a začne uplatňovať svoju vedomosť, potom trošku po troške, s cvikom, lekár alebo vedec nadobudnú zručnosť, o ktorej nie sú schopní povedať, ako ju nadobudli, pretože ju nadobudli pomaly praxou. To isté nastáva pri nadobúdaní pokory. Duša nadobúda určitú zručnosť v pokore napĺňaním evanjeliových prikázaní; a tento proces sa nedá opísať slovami.“

Z učenia abbu Doroteja je zrejmé, že kto si praje nadobudnúť pokoru, musí najprv pozorne študovať evanjeliá a s rovnakou pozornosťou musí napĺňať všetky prikázania nášho Pána Ježiša Krista. Kto napĺňa

evanjeliové prikázania, môže dôjsť k pochopeniu vlastnej hriešnosti a hriešnosti ľudstva, a nakoniec i k poznaniu a odsúdeniu seba samého ako najhriešnejšieho a najhoršieho zo všetkých ľudí.

Uvažovanie nad týmito slovami mi pripomenulo rozprávanie jedného môjho spolubrata kňaza. Hovoril, ako ho jeho kňaz vylicil z pýchy. Keď prejavil túžbu stať sa kňazom, jeho duchovný otec sa mu začal intenzívne venovať. Trval na pravidelných stretnutiach, ktoré mali slúžiť na prehĺbenie poznania základov duchovného života. Budúci seminarista sa však po čase začal tak trochu vzpierať a povedal svojmu duchovnému otcovi: „Toto všetko už predsa poznám, mohli by sme sa venovať iným vážnejším témam?“ Kňaz mu povedal: „Dobre, tak to vyskúšame. Chod' domov a tri dni sa snaž ani nepovedať, ani nepomyslieť na nič také, čo by bolo posúdením nejakého človeka. Keď to naplníš, prejdeme k tým tvojim vážnejším témam.“ Môj spolubrat povedal, že zlyhal takmer v nasledujúcej minúte. A čím viac sa snažil, tým viac videl, že nie je schopný naplniť toto jednoduché prikázanie ani počas jednej celej hodiny. Bol zhnusený nad sebou a pochopil, že jedna vec je niečo vedieť a druhá vec je prakticky to žiť.

Svoje vášne spoznávame, keď sa usilujeme naplňovať Kristove prikázania. Uspokojenie, ktoré vychádza z ich poznania, môže uspať naše svedomie, môže nás presvedčiť, že sme dobrými kresťanmi, ale toto uspokojenie ešte nevykorení vášne z nášho srdca a už vôbec nepodnieti rast v čnostiach.

Pokora sa začína rodiť v okamihu, keď zlyhávame v dodržiavaní prikázaní. Keď prichádzame k pochopeniu vlastnej slabosti, keď odhalíme výhonky a aj plody vášni v našom srdci. Je to moment, keď so skrúšenosťou prichádzame k Pánovi a prosíme o pomoc, pretože naše sily nestačia na porazenie hriechu a jeho návykov.

Pochopenie vlastnej hriechnosti

Učeník: Nesedí mi, že človek, ktorý úplne naplňa prikázania evanjelia, môže dospieť k pochopeniu svojej veľkej hriechnosti. Pravdou sa mi zdá skôr opak. Kto stále koná čnostne a koná tak so zvláštnou zanietenosťou, nemôže si pomôcť, aby sa nevnímal ako čnostný.

Starec: Človek, ktorého opisuješ, robí iba zdanlivé dobro zo svojej padnutej prirodzenosti. Ten, kto robí takéto dobro podľa vlastného chápania, podľa hnutí svojho srdca, nemôže si pomôcť, aby nebol ohromený vlastnou čnosťou; začína byť na ňu pyšný a vychutnáva si sladkosť ľudskej oslavy; začína ju vyhľadávať a dožadovať sa jej, dokonca sa stáva hnevlivým voči tým, ktorí mu ju neponúkajú. Počíta svoje dobré skutky a v závislosti od ich počtu si buduje vysokú mienku o sebe samom a prirodzene súdi druhých podľa svojich štandardov, ako to robil farizej spomenutý v evanjeliom podobenstve (Lk 18).

Taký druh čnostnej aktivity iba povzbudzuje v klamlivom postoji voči vlastnej spravodlivosti; formuje taký druh spravodlivého, ktorého Pán odmieta a ktorý odmieta Pána, alebo ho len vyznáva umelo a chladne.

Námietka učeníka sa zdá byť rozumná a logická. Starec ju však v prvej časti svojej odpovede odmieta s tým, že takýto človek je v skutočnosti obeťou sebaklamu. Prirovnáva ho k farizejovi z podobenstva, ktorý pred Bohom vypočítaval svoje dobré skutky a vyvyšoval sa nad mýtnika, ten sa pre svoje hriechy ani neodvážil vstúpiť do chrámu. Nemožno uprieť, že farizej vynaložil námahu na vykonanie svojich dobrých skutkov. Nemožno ani uprieť, že všetko, čo vymenoval, bolo skutočne chvályhodné. Cítíme, že tu je v hre ešte niečo viac než len samotné konanie dobrých skutkov. Správne nastavenie srdca. Človek môže vynaložiť aj nesmierne veľkú námahu na vykonanie dobrých skutkov, pokiaľ tým však sleduje vlastné uspokojenie, stráca zo zreteľa Boha, a teda aj pomoc zhora, ktorá by ho viedla k obsiahnutiu pokory. Je taký pohltený hromadením dobrých skutkov, že doslova ne-

vníma iné vášne, ktoré živené touto nevšímavosťou nadobúdajú úplnú kontrolu nad jeho srdcom.

Padnutá prirodzenosť oponuje evanjeliu

Opak nastáva pri skutočnom naplnení prikázaní evanjelia. Keď asketik len začne s ich napĺňaním, hneď vidí, že ich napĺňa nedostatočne a nečisto; vníma, že každú hodinu je rozptýlený potešeniami vášní. Vníma, že je donútený svojou vôľou konať tie aktivity, ktoré sú zakázané prikázaniami. Potom si zreteľne uvedomí, že padnutá prirodzenosť oponuje evanjeliu. Ďalšie napĺňanie prikázaní stále zreteľnejšie odhaľuje nedostatočnosť vlastných dobrých skutkov, množstvo pádov do hriechu, duchovných porážok a biedny stav padnutej prirodzenosti, ktorá sa oddelila od Boha a nadobudla nepriateľský vzťah k Bohu. Keď človek skúma svoju minulosť, vidí, že to bola nekončiaca reťaz hriechov, pádov a skutkov, ktoré nahnevali Boha, a v tejto úprimnosti srdca pripúšťa, že je najväčší z hriešnikov, ktorý je hodný terajšieho a večného utrpenia, ktorý nevyhnutne potrebuje Vykupiteľa, na ktorom spočíva všetka jeho nádej na spásu.

Toto poučenie vyplýva z praktickej skúsenosti. Každý, kto sa usiluje naplniť prikázania, aby tak nasledoval nášho Pána, môže sformulovať podobné poučenie z pozorovania toho, čo sa odohráva v jeho srdci. S prekvapením však môžeme konštatovať, že len zriedka sme svedkami spomínaného vnútorného procesu. Problém spočíva v tom, že sa vytratila túžba po čnostnom živote, po svätosti. Dalo by sa povedať, že takúto radikálnosť v duchovnom živote sme vytlačili do priestoru určeného pre kňazov a mníchov; kresťanom, ktorí sú vo svete, sme znížili latku náročnosti na bezbolestne dosiahnuteľné minimum. Ba dokonca sme sa uspokojili s vágnou myšlienkou, že vlastne stačí byť len slušným človekom. Takéto chápanie duchovného života a nasledovania Krista preto neprináša poznanie zloby padnutej prirodzenosti

a jej nepriateľského postoja voči Bohu. Nie je ani možné spoznať vlastné srdce, napadnuté mnohými vášňami. Nie je možné dôjsť k bolesťivému výkriku, ktoré volá po Spasiteľovi, pretože spoznáva vlastnú slabosť a biedu.

Svätý Ignác Brjančaninov hovorí, že zmena nášho srdca nastáva, keď začneme naplňovať evanjeliové prikázania. Skúsme si znovu prečítať evanjeliá, nájdime všetky Pánove prikázania a pokúsme sa ich uskutočňovať s túžbou po svätosti a po večnom živote. Spustíme tým proces uzdravenia našej padnutej prirodzenosti.

Nauč ma plniť tvoju vôľu

Svätý Ignác Brjančaninov pokračuje v odpovedi na otázku učeníka:

Takáto mienka o sebe samom sa prirodzene formuje z naplňovania prikázaní. Človek môže pravdivo tvrdiť, že kto je vedený prikázaniami evanjelia, hovorí, že nepozná ani jeden dobrý skutok, ktorý by urobil. Pretože i takéto naplnenie prikázania nazýva zvrhlosťou a pošpinením prikázania, ako hovorí svätý Peter Damaský. „Nauč ma plniť tvoju vôľu,“ volá prorok k Bohu, tú vôľu, ktorú si mi prikázal konať, ktorú skúšam konať, ale nemôžem, pretože moja padnutá prirodzenosť jej nerozumie a odmieta sa jej podriaďiť. Všetko moje úsilie je bezcenné a ostane takým, ak nevystrieš svoju ruku ku mne. „Na správnu cestu nech ma vedie tvoj dobrý duch“ (Ž 143, 10). Čnosť nemôže byť dosiahnutá ani predstavená mimo Krista Ježiša a Svätého Ducha.

Učeník: Nepovedie také sebahodnotenie k zúfalstvu a beznádeji?

Starec: Nie, povedie človeka ku kresťanstvu. Pre takého hriešnika Pán prišiel na zem, ako sám povedal: „Neprišiel som volať spravodlivých, ale hriešnikov“ (Mt 9, 13). Takí hriešnici môžu prijať a vyznať Vykupiteľa celou svojou dušou.

Zaiste cítime, že učenie o pokore, ktoré nám predkladá svätý Ignác Brjančaninov, ide do hĺbky, ktorú sme azda neočakávali. Pokora